

## АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

### «Короткий аналіз щодо ситуації в хімічній промисловості України в 2022 р.» (інформація станом на 10.05.2022)

*Довідково: в таблицях 1-2 представлені дані, зібрані та проаналізовані на основі оприлюднених даних Держстату, Митної статистики, НБУ, інших міністерств та відомств, власних даних та оцінок ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», по можливості перевірена інформація із ресурсів Інтернету, ЗМІ та особистої комунікації.*

*Із застережень конфіденційності частина даних викладена в узагальненому вигляді без деталізації.*

**ДОВІДКА ПОСТІЙНО ДОПОВНЮЄТЬСЯ ТА АКТУАЛІЗУЄТЬСЯ**

Таблиця 1

#### Деякі загальні та секторальні дані щодо функціонування хімічної промисловості України

| Назва сегменту                          | Дані та коментарі   |
|---|---|
| Товарне хімічне виробництво у 2022 році | <p><b>Індекс товарного виробництва у січні 2022 р.</b> склав у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції 76,6%, гумових та пластмасових виробів - 111,7%. Найбільше «просіли» основна хімія та виробництво добрив – 68,3%, випуск ЛФМ – 75,4%. Усі інші сектори вийшли з плюсом до 10-19%. Це були останні офіційні статистичні дані, оприлюднені Держстатом України.</p> <p>За лютий-квітень 2022 р. Держстат України дані щодо індексу товарного виробництва не оприлюднював.</p> <p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав за підсумками <b>січня-березня 2022 р.</b> 65%, зокрема, у березні критично знизився до 35%. У виробництві пластмасових та гумових виробів, відповідні показники склали в аналізований період 85% та 45%.</p> <p>У <b>квітні 2022 р.</b>, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», індекс товарного виробництва склав у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції 36%, гумових та пластмасових виробів - 42%.</p> <p><i>Рівень завантаження виробничих потужностей на діючих хімічних виробництвах за досить незначним виключенням залишається низьким. Спостерігається розірвання ланцюгів виробництва, постачання та збуту, втрата ринків збуту, вплив робочої сили.</i></p> <p>Можна однозначно констатувати зміну структури виробництва хімічної продукції в аналізований період, насамперед, за рахунок значного скорочення частки продукції основної хімії, первинних пластмас та мінеральних добрив.</p> |

|  |  |
|--|--|
|  | <p>Більш детально інформація приведена у розділі «Секторальні тенденції»</p>   |
| <p><b>Товарна реалізація продукції</b></p> | <p><b>Загальний обсяг реалізації хімічної продукції у січні 2022 року</b> склав у д.ц. 14,1 млрд.грн. (січень 2021 р. – 9,7 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції - 9,4 млрд.грн (січень 2021 р. 6,4 млрд.грн), гумових та пластмасових виробів - 4,7 млрд.грн (січень 2021 р. – 3,3 млрд. грн.).</p> <p>Фактичне збільшення обсягів реалізації хімічної продукції відсутнє (приріст у д.ц. 45%, індекс цін на внутрішньому ринку - 145,3%).</p> <p>Дані Держстату України за лютий-березень 2022 р. відсутні.</p> <p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», загальний обсяг реалізації хімічної продукції у <b>січні-березні 2022 року</b> склав у д.ц. близько 29 млрд.грн. (січень-березень 2021 р. – 35,3 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції - 18 млрд.грн (січень-березень 2021 р. 22,5 млрд.грн), гумових та пластмасових виробів - 11 млрд.грн (січень-березень 2021 р. – 12,5 млрд. грн.).</p> <p>Слід взяти до уваги, що показник товарної реалізації у діючих цінах ґрунтується на фактичних цінах та має високу інфляційну складову. Динаміка обсягів товарної реалізації хімічної продукції у фізичному вимірі у першому кварталі 2022 р. порівняно з аналогічним періодом 2021 р. була набагато гіршою, зважаючи на ріст відпускних цін промислових виробників, індекс яких перебував в діапазоні від 135 до 158%.</p> <p>Загалом обсяги реалізації товарної хімічної продукції у доларовому еквіваленті зменшились в аналізованій період на 28%, переважно за рахунок цінового росту, втрати продаж у фізичному вимірі у більшості товарних груп порівняно з аналогічним періодом 2021 р. більш значимі та становлять від 30 до 50%.</p> <p>У <b>квітні 2022 року</b> загальний обсяг реалізації хімічної продукції склав, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ». у д.ц. близько 11 млрд.грн. (квітень 2021 р. – 15,8 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції - 6 млрд.грн (квітень 2021 р. 10 млрд.грн), гумових та пластмасових виробів - 5 млрд.грн (квітень 2021 р. – 5,8 млрд. грн.).</p> <p>За рахунок інфляційного цінового росту втрати внутрішніх та зовнішніх продаж у фізичному вимірі у більшості товарних груп хімічної продукції у <b>квітні 2022 року</b> порівняно з аналогічним періодом 2021 р. були більш значимими та становили від 40 до 55%.</p> |
| <p><b>Цінова промислова інфляція</b></p>   | <p><b>Індекс цін</b> у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав у січні-лютому 2022 р. загалом 155,2%, на внутрішній ринок – 145,3%, експорт – 173,2%.</p> <p>У виробництві гумових та пластмасових виробів індекс цін склав у січні-лютому 2022 р. загалом 130%, на внутрішній ринок – 118%, експорт – 136%.</p>  |

|  |   |
|--|---|
|  | <p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав у <b>січні-березні 2022 р.</b> 158%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 135%.</p> <p>У <b>січні-квітні 2022 р.</b> індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» порівняно з аналогічним періодом 2022 р. 150%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 132%.</p>   |
| <p><b>Експорт хімічної продукції</b></p> | <p><b>Обсяги експорту хімічної продукції із України склали у січні-лютому 2022 року 588,7 млн. дол.США</b> (без корунду – 443,2 млн.дол. США).</p> <p>Зокрема, у січні 2022 р. експорт хімічної продукції із України становив 328,7 млн.дол. США (без корунду – 243 млн. дол. США) , у лютому 2022 р. – 260 млн.дол. США (без корунду – 200 млн. дол. США).</p> <p>У вартісному вимірі кумулятивний обсяг хімічного експорту у січні-лютому 2022 р. виріс на 24%, у фізичному виміру знизився у розрізі основних товарних груп від 3,7 разів (азотні добрива) до 12% (первинні пластмаси).</p> <p>У структурі експорту в аналізований період домінували первинні пластмаси (85 млн.дол. США), вироби із пластмас (75,9 млн.дол.США), азотні добрива (53,6 млн.дол. США), продукція органічної хімії (61 млн.дол. США). Сумарно продукція названих секторів становила в експорті 63%.</p> <p>У <b>березні 2022 року</b>, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», показник експорту хімічної продукції із України знизився до 150 млн.дол.США (експорт корунду практично не здійснювався через зупинку виробництва глинозему на рециркуляцію на ТОВ «МГЗ», власником якого є російська компанія «РУСАЛ»).</p> <p>У <b>квітні 2022 р.</b> скорочення хімічного експорту із України продовжувалося, хоча динаміка зменшення експортних поставок у номінальних обсягах уповільнилась через істотний обвал даного показника у березні 2022 р. та ріст експортних цін на суттєву частину номенклатури експортованої хімічної продукції.</p> <p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», показник експорту хімічної продукції із України склав у <b>квітні 2022 р.</b> 135-140 млн. дол. США.</p> <p>Деякі хімічні компанії втратили фізичну можливість виконання раніше укладених контрактів. Водночас певна частина хімічних компаній, які не припинили свою діяльність з початком воєнних дій та налагодили логістику поставок сировини, почали відновлювати експортні поставки товарної продукції, хоча загалом ця тенденція є досить фрагментованою та у більшості сегментів точковою.</p> <p>Найбільш відчутно у березні-квітні 2022 р. обвалився експорт із України продукції органічної хімії, первинних пластмас, добрив, пігментів тощо.</p> |

Одна із основних причин – паралізованість портової інфраструктури.

**Обсяг імпорту хімічної та нафтохімічної продукції до України склав у січні-лютому 2022 року 2096,7 млн. дол.США, зокрема, у січні 2022 р. – 1045 млн.дол. США, у лютому 2022 р. – 1052 млн. дол. США.**

У вартісному вимірі кумулятивний обсяг хімічного імпорту у січні-лютому 2022 р. порівняно з аналогічним періодом 2021 р. виріс на 41%, у фізичному виміру знизився у розрізі основних товарних груп на 5-10%.

Виключенням є лише азотні добрива, імпорт даної продукції в означений період виріс на 66% (з 70 до 116 тис.т у д.р.).

Обсяги імпорту пестицидів, первинних пластмас, комплексних добрив у фізичному вимірі практично не змінилися або ж дещо зменшилися порівняно з аналогічним періодом 2021 року.

У структурі імпорту у вартісному вимірі домінують добрива (20%), пестициди (14%), первинні пластмаси (12%), вироби із пластмас (13%), каучук, шини та гумові вироби (8,5%). Сумарно продукція названих секторів становила в імпорті 68%.

У **березні 2022 р.**, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», показник імпорту хімічної та нафтохімічної продукції в Україну знизився до 780 млн.дол.США.

У **квітні 2022 р.** зниження імпортних поставок хімічної продукції продовжувалося та фрагментувалося. За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», показник імпорту хімічної та нафтохімічної продукції в Україну склав орієнтовно 550-600 млн.дол.США.

Найбільш відчутне скорочення імпортних поставок хімічної продукції в Україну у березні-квітні 2022 р. зазнали такі сегменти, як первинні пластмаси та вироби із пластмас, шини, гумові вироби, пестициди, хімічні волокна та нитки.

Будівельна продукція, яка виготовляється в країнах ЄС та відповідає Регламенту (ЄС) 305/2011, з квітня 2022 року на період дії воєнного стану та ще три місяці після, може ввозитись в Україну за спрощеною процедурою, на підставі декларації відповідності продукції Регламенту ЄС.

Значна частина хімічної продукції включена до Переліку критичного імпорту відповідно до Постанови КМ України від 24 лютого 2022 р. № 153, згідно з якою Національному банку доручено забезпечити здійснення транскордонних валютних платежів за операції з імпорту товарів, зазначених у переліку, затвердженому цією постановою. Названий перелік постійно переглядається та розширюється.

**Імпорт хімічної продукції**

|  |   |
|--|---|
|  | <p>Наразі відповідно до 3У Постанови КМ від 20 березня 2022 р. № 330 переміщення через митний кордон України товарів здійснюється за спрощеною процедурою без справляння митних платежів, у тому числі податку на додану вартість та акцизного податку.</p>   |
| <p><b>Зовнішня торгівля хімічною продукцією з РФ</b></p> | <p><b>Обсяг експорту хімічної та нафтохімічної продукції із України до РФ склав у січні-лютому 2022 року 191,4 млн. дол.США</b> (без корунду – 50 млн.дол. США). Для порівняння у січні-лютому 2021 р. ці показники відповідно склали 109 та 37 млн. дол. США. Ріст відбувся переважно за рахунок росту цін без росту поставок у натуральному вимірі.</p> <p>Основною групою хімічного експорту (крім корунду) є первинні пластмаси (ПВХ) та вироби із пластмас (найбільш значима група - полімерна тара для транспортування). Загалом пластмаси та вироби із пластмас складають у структурі експорту хімічної продукції до РФ 56% без корунду.</p> <p><b>Обсяг імпорту хімічної та нафтохімічної продукції до України з РФ склав у січні-лютому 2022 року 123,5 млн. дол.США</b> та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2021 р. на 29% (вартісний чинник). У структурі російського хімічного імпорту домінують деякі первинні пластмаси (поліетилен, ПП, полістирол, ФФС) та широкий асортимент виробів із пластмас.</p> <p>Сумарно частка даної товарної групи в хімічному імпорті становить майже 40%. У значимих обсяг Україна імпортувала із РФ в аналізований період каучук, шини та інші гумові вироби (11%), деякі продукти органічної хімії (метанол).</p> <p>Критичний імпорт – синтетичний каучук, метанол, графіт синтетичний.</p> <p>З 24.02.2022 НБУ заборонив виконувати зобов'язання перед юридичними або фізичними особами з РФ та Білорусі.</p> <p>З 9.04.2022 р. рішенням КМ України введено повне торговельне ембарго проти Російської Федерації та заборонений імпорт на митну територію України товарів з Російської Федерації.</p> <p>Прийнята постанова юридично закріплює фактичне припинення торгівлі з РФ.</p> |
| <p><b>Зовнішня торгівля хімічною продукцією з РБ</b></p> | <p><b>Обсяг експорту хімічної та нафтохімічної продукції із України до РБ склав у січні-лютому 2022 року 22 млн. дол.США.</b></p> <p>Для порівняння у січні-лютому 2021 р. цей показник відповідно складав 16 млн. дол. США.</p> <p>Збільшення показника відбулося переважно за рахунок цінового зростання без росту показника у натуральному вимірі</p> <p><b>Обсяг імпорту хімічної та нафтохімічної продукції з РБ до України склав у січні-лютому 2022 року 205,5 млн. дол.США</b> та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2021 р. більш ніж в два рази (за рахунок вартісного чинника).</p>   |

|  |   |
|--|---|
|  | <p>У структурі білоруського хімічного імпорту домінують добрива – майже 70% (35,5 тис.т. азотних добрив у д.р., переважно сечовина, КАС, сульфат амонію, та 127 тис.т комплексних добрив).</p> <p>Критичний хімічний імпорт з РБ стратегічно відсутній. за умови стабільної роботи національних компаній, які виробляють азотні добрива, хоча за рівнем відпускних цін білоруські добрива є більш конкурентними (за рахунок більш низьких цін на природний газ, який поставляється з РФ, та відповідно аміак).</p> <p>Водночас необхідно шукати альтернативні поставки комплексних добрив, хоча потужності Сумихімпрому, ДЗМД та інших українських компаній здатні у значній мірі покрити внутрішні потреби як у валовому, так і асортиментному вимірі. Складність полягає в логістиці поставок сировини (хлористий калій, сірка, аміак, фосфати) та ціні добрив.</p> <p>З 24.02.2022 НБУ заборонив виконувати зобов'язання перед юридичними або фізичними особами з РФ та Білорусі.</p>  |
| <p><b>Аналіз стану хімічної промисловості у секторальному зрізі та основні тенденції</b></p> | <p style="text-align: center;"><b>Загальний зріз</b></p> <p>(1) У зоні активних бойових дій або ж зоні, наближеній до активних бойових дій, у секторі виробництва хімічних речовин та хімічної продукції перебувало станом на початок травня 2022 року близько 50% українських компаній, у сегменті виробництва гумових та пластмасових виробів близько 45% компаній.</p> <p>(2) Водночас, поки що залишається призупиненою діяльність і значної частини хімічних виробництв в регіонах, які віддалені від зони активних бойових дій, що пов'язано з логістикою поставок сировини та допоміжних матеріалів, розірваністю регіональних товарно-збутових та товарно-постачальних ланцюгів, відсутністю обігових коштів для закупівлі сировини, відтоком у безпечні регіони та за кордон значної частини виробничого персоналу тощо.</p> <p>(3) Повні та часткові руйнування виробничих потужностей є, хоча вони відносно обмежені та точкові. Разом з тим, слід взяти до уваги, що воєнні дії тривають і що по значній частині підприємств дані відсутні.</p> <p>Водночас проведений аналіз показує, що за відкритими даними, значних руйнувань зазнали не менше 7 хімічних підприємств, які належать за статусом до категорії великих та середніх підприємств. З іншого боку, значних руйнувань зазнала інфраструктура міст, де розташовані підприємства, та транспортна інфраструктура самих підприємств.</p> |



## Секторальний зріз.

### Основна хімія.

Значна частина виробничих потужностей підприємств основної хімії тимчасово законсервована або ж не функціонує, що розірвало товарно-постачальні ланцюги тощо.

Слід зазначити, що законсервовані виробництва основної хімії не лише ті, які розташовані в зоні активних та близьких до активних воєнних дій, а й ті, які розміщені в умовно безпечних регіонах, оскільки більшість хімічних виробництв належать до небезпечних виробництв, функціонування яких, де б вони не були розміщені, потенційно пов'язані з техногенними ризиками.

Певна частина підприємств **основної хімії** готується до відновлення своїх виробництв за умови налагодження сировинних поставок, відновлення збутової мережі та мінімізації ракетних загроз.

Слід зазначити, що на деяких зупинених виробництвах основної хімії продовжують функціонувати цехи нейтралізації і очистки промислових стічних вод, розділення повітря ( для випуску медичного кисню ) та ін.

### Добрива.

Значима частина підприємств-виробників **добрив**, як великих, так і середніх та малих підприємств, які територіально розташовані в умовно безпечних регіонах, враховуючи сезонний попит, відновили свою діяльність та відвантажили на внутрішній ринок найбільш ліквідні добрива – аміачну селітру, карбамід, КАС, ВАС, амофос, РКД.

Водночас певна частина виробників добрив в зоні активних бойових дій або ж наближених до зони активних бойових (Луганська, Київська, Херсонська, Одеська, Дніпропетровська області) продовжують перебувати у простої або ж на консервації.

Через значні обсяги імпорту азотних та комплексних добрив в Україну в грудні 2021 р. – січні-лютому 2022 р. та стабільної роботи ПрАТ «Азот», ПАТ «Рівнеазот», ТОВ «Гросдорф» та ін. значного дефіциту добрив внутрішній товарний ринок не відчув.

На початку березня КМ України на недовгий період була введена заборона на експорт добрив, яка була в кінці місяця в частині азотних добрив замінена квотами на їх експорт на рівні до 210 тис. тонн у найближчі три місяці, проте не більше ніж 70 тис. тонн на місяць.

Водночас заборонена на експорт фосфорних, калійних та компонентних добрив із України не була відмінена та продовжує діяти..

Разом з тим в аналізованій період досить відчутним був ріст цін на добрива, що обумовило значне зменшення обсягів внутрішніх закупівель добрив. Найбільш високим рівнем у березні-квітні характеризувалися внутрішні ціни на карбамід (31-31,5 тис.грн/т,

аміачну селітру (26-27 тис.грн/т), сульфоамофос NP 20:20 (28 тис.грн/т), ДАФ (33-34 тис.грн/т. З початку травня світові та внутрішні ціни на добрива почали досить уповільнено знижуватися через в'ялий попит в Європі та США, сезонні коливання.

### **Лакофарбові матеріали.**

Для сектору ЛФМ у березні-квітні характерним було обвальне падіння попиту через практично призупинення діяльності у провідному споживчому сегменті – житловому, комерційному, промислового будівництва, проведенні будівельно-ремонтних робіт бюджетного, комерційного, приватного формату, промислового виробництва, де використовуються ЛФМ (виключення – оборонна промисловість). Причому лавиноподібний спад попиту на ЛФМ є характерний для усіх без винятку регіонів країни.

Багато лакофарбових підприємств, у т.ч. великих, знаходяться в зоні проведення активних бойових дій і на територіях, наближених до них. На тимчасово окупованих територіях опинилися заводи в Харківській, Запорізькій (м. Мелітополь), Херсонській областях. Як правило, це підприємства з незначними виробничими потужностями.

Інформація про знищені або постраждалі лакофарбові підприємства наразі відсутня. За офіційною інформацією ЗМІ, у перші дні війни на околиці м. Суми був знищений вогнем великий склад ЛФМ одного з місцевих підприємств. У Сумах розташовані два провідних виробника ЛФМ – ТОВ «ПП «Полісан» і ТОВ «Імпульс» Сумський філіал.

В умовно безпечних на сьогодні регіонах знаходяться найбільші виробники ЛФМ – «ЗІП», «Мефферт Ганза Фарбен», «Олейніков», «Капарол-Дніпро», «Поліфарб-Україна», «Ролак» (Дніпропетровщина), «Ірком-ЕКТ», «Київський ЛФЗ», «Фарби Колорит» (Київщина), «Снежка-Україна» (Львівщина), «Екскар-Колор» (м. Одеса), «Хеліос-Україна» (м. Черкаси).

Переважна більшість виробників ЛФМ наразі призупинили виробництво. Причини (у т.ч. на основі опитування окремих товаровиробників) – мінімальний попит, а часом його повна відсутність, втрата логістичних зв'язків, труднощі з поставками сировини, при цьому ключовою є перша причина. Підприємства працюють лише на відвантаження готової продукції.

### **Сировина для виробництва ЛФМ.**

Забезпечення українських виробників ЛФМ основними видами сировини (плівкоутворюючі, пігменти, пластифікатори, затверджувачі, деякі наповнювачі, тощо) було і залишиться за регіональною направленістю поставок переважно європейським.

Водночас проблемним є питання забезпечення виробників органічними розчинниками, передусім нафтовими, виробництво яких в Україні вкрай обмежене. Відповідним чином це позначається на забезпеченні виробників напівфабрикатними алкідними лаками (НАЛ), які є напівсировиною для виготовлення товарних алкідних лаків, фарб, емалей, ґрунтів - найбільш багатотоннажних у структурі



українського виробництва органорозчинних ЛФМ.

Незначні обсяги виробництва НАЛ в Україні обумовлені відсутністю власного виробництва пентаерітриту, фталевого ангідриду, низки органічних розчинників.

### **Синтетичні миючі засоби.**

За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у лютому зростання попиту на СМЗ у фізичному вимірі на українському ринку склало близько 9% порівняно з аналогічним періодом 2021 р.

Водночас вже у березні істотно змінилася ситуація на внутрішньому ринку, показник споживання СМЗ знизився орієнтовно на 35% до рівня березня минулого року. Внутрішній попит залишився високим лише на початку місяця через паніку та ажіотаж, у подальшому спостерігався стійкий спад (ключовий фактор - міграція значної частини населення за кордон і в межах України через бойові дії в країні).

Щодо пропозицій вітчизняних та імпортованих СМЗ, то їх обсяги стабільно зменшуються і до сьогодні. Причини - зупинка виробництва на підприємствах у зоні бойових дій і часто на територіях, наближених до них, призупинення діяльності окремих підприємств у відносно спокійних регіонах через невизначеність поточної ситуації, відсутність сировини, труднощі з логістикою, знищення від влучання ворожих ракет великих гуртових складів товарів побутової хімії в містах поблизу Києва та Харкова.

Регіональна структура українського виробництва СМЗ представлена переважно Дніпропетровською, Вінницькою та Київською областями, де функціонують найбільш потужні підприємства з іноземними інвестиціями – ТОВ з ІІ «Проктер енд Гембл Менюфекчурінг Україна» (м. Покров, Дніпропетровська обл.), ПрАТ «Вінницяпобутхім»/«Невская косметика» (м. Вінниця), ТОВ «СК Джонсон» (м. Київ) - сукупно близько 65% щорічного українського виробництва СМЗ, з яких понад 40% припадає на компанію ТОВ з ІІ «Проктер енд Гембл Менюфекчурінг Україна».

Характерна особливість сектору СМЗ - значна кількість середніх і особливо малих товаровиробників. Більшість з них розташовані в усіх стратегічних центрах України - Київській, Дніпропетровській, Харківській, Одеській, Запорізькій областях. Малі підприємства працюють переважно на місцеві (локальні) ринки. Дані щодо руйнування підприємств на території Харківщини та Київщини, де проходили активні бойові дії, не встановлені.

Ймовірно більшість підприємств не працюють. У відносно спокійних містах цих областей, а також інших областях країни окремі підприємства функціонують у звичному режимі, деякі відновили виробництво частково.

У Чернігівській та Сумській областях на сьогодні невідома доля відносно вагомих виробників СМЗ – ТОВ «Мейнпак» (м.Чернігів) та ТОВ «Кловін Україна» (м. Шостка). Ймовірно, вони повністю або частково зруйновані.

Водночас проведений аналіз доступної інформації (інтернет-ресурси, офіційні ЗМІ, опитування в телефонному режимі) стосовно ситуації на підприємствах з виробництва СМЗ у реаліях нинішнього часу свідчить про те, що більшість їх продовжує працювати.

Не виключено, що частина з них працює тільки на відвантаження готової продукції, тобто не здійснює виробництво товарної продукції.

Інформація про переміщення виробництв СМЗ (обладнання, склади, тощо) зі східного регіону в більш безпечні регіони країни наразі не встановлена. Тенденція евакуації підприємств у рамках держпрограми з релокації бізнесу вже актуальна, а через нерозуміння подальшого масштабу та періоду закінчення війни, вона буде посилюватися. Негативний фактор – евакуація бізнесу за кордон. Профільні експерти не виключають ймовірність перенесення деяких вагомих виробництв з іноземними інвестиціями до Європи, з перспективою експортних поставок СМЗ на український ринок.

### **Сировина для виробництва СМЗ**

Потреби в основній сировині для виробництва СМЗ – аніонних і неіоногенних поверхнево-активних речовинах (ПАР) - забезпечуються поставками переважно з європейських країн (Німеччина, Угорщина, Чехія, Польща, Італія, Словаччина) та Російської Федерації. Найбільші компанії-виробники СМЗ в Україні – «Проктер енд Гембл Менюфекчурінг Україна» (поставки з Європи) і «Вінницяпобутхім» (поставки з РФ, у незначних обсягах – з Європи) є безпосередніми імпортерами ПАР. Інші виробники СМЗ купують ПАР у торгових компаніях.

Наразі перебої з постачанням сировини присутні, передусім через логістичні проблеми. Особливо це актуально для регіонів, наближених до зони бойових дій.

Стосовно імпорту аніонних і неіоногенних ПАР з РФ, то їх частка в сукупних поставках несуттєва (відповідно 8-10% і 12-13% в останні два роки).

Тому рішення КМ України про запровадження повного ембарго на імпорт товарів з РФ на митну територію України від 9 квітня 2022 р. вірогідно не матиме істотних негативних наслідків в забезпеченні цією сировиною українських виробників СМЗ. Найбільший імпортер ПАР з РФ - ПрАТ «Вінницяпобутхім», яке є дочірнім підприємством російської компанії «Невская косметика».

### **Сектор будівельної хімії (СБХ)**

Сектор будівельної хімії (БХ) та близьких секторів (СБС, виробництво гіпсових виробів, виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей, бетонних розчинів) також регіонально диверсифікований, значна частина виробництв (60%) розташована в регіонах, які віддалені від зони активних бойових дій (ЗАБД).

Особливості нинішнього стану виробництва та ринку БХ:

практично відсутній попит в усіх регіонах країни;

виробництв, включаючи заводи провідних європейських компаній, знаходяться в зоні бойових дій («Кнауф Україна», «Фомальгаут-Полімін», обидва - Донецька обл.), на тимчасово окупованій території (ще одне виробництво «Фомальгаут-Полімін», м.Олешки, Херсонська обл.);

відсутня інформація про ситуацію на підприємствах, розташованих у містах поблизу Києва та Харкова, і які раніше зазнали руйнувань;

переважна більшість підприємств знаходяться в простій, працюють лише на відвантаження готової продукції.

Водночас з початку травня близько 500 житлових комплексів відновили будівельні роботи, що формує стійку нішу попиту та збуту на продукцію будівельної хімії.

### **Сировина для СБС.**

Стосовно основної сировини - мінеральних в'язучих (портландцемент, високоглиноземний цемент, вапно, гіпс, тощо) і наповнювачів (кварцовий пісок, крейда, вапняк, мармурова крихта, керамзит, перліт, тощо) виробники СБС забезпечуються вітчизняною продукцією. Редисперговані полімерні порошки та модифікуючі добавки практично в повному обсязі імпортувалися переважно з європейських країн. Така структура забезпечення сировиною виробників СБС, ймовірно, не зазнає відчутних змін і в майбутньому.

Можливі ризики в обмеженні обсягів поставок деяких мінеральних в'язучих, оскільки окремі виробничі майданчики з їх видобутку (у т.ч. власного видобутку виробників СБС) розташовані в зоні активних бойових дій або на окупованих територіях (більшість у Донецькій області).

Стосовно забезпечення сировиною виробників монтажних пін, клеїв (за винятком ПВА), добавок для бетонів, то майже 100%-ве забезпечення залишиться за імпортними поставками.

### **Шини та гумові вироби.**

Найбільше постраждали та перебувають (або перебували до звільнення від окупації) в зоні активних воєнних дій та під окупацією виробничі потужності по випуску шин, гумових виробів. У цьому секторі станом на 01.04.2022 зареєстровано, за даними Держстату, 455 юридичних осіб, з яких станом на початок травня функціонувало у «рваному» режимі не більше 150 підприємств (на запасах сировини та допоміжних матеріалів, які були на початку воєнних дій).

На кінець квітня частина виробників гумових виробів в умовно безпечних регіонах частково відновила свою діяльність, хоча усі вони відчувають проблеми з поставками сировини та допоміжних матеріалів, ціни на які в останні місяці суттєво вирости.

Основні поставки синтетичного каучуку в Україну здійснювалися упродовж багатьох років із рф.

Наразі основними імпортерами шин в Україну залишаються Китай (30% кумулятивного імпорту), Польща та Туреччина. Кумулятивний імпорт шин з рф та РБ в січні-лютому не перевищував 12%.

Основними імпортерами інших гумових виробів в Україну також є Китай, а також Німеччина, Угорщина, Польща, Туреччина, Таїланд (кумулятивно до 60% поставок).

Близько 30% експорту шин та гумових виробів українські товаровиробники традиційно здійснювали до рф. Наразі регіональна ротація експортних поставок є досить ускладненою. Основною нішею залишається внутрішній товарний ринок з досить низьким рівнем попиту, окрім вузьконаправленого та спеціального попиту з боку Укроборонпрому.

### **Первинні пластмаси та вироби із пластмас.**

В Україні не функціонує більшість підприємств по випуску первинних пластмас (в секторі станом на початок квітня 2022 р. зареєстровано близько 358 юридичних осіб). Зокрема, в стадії консервації перебувають виробництва по випуску етилену, пропілену, поліетилену та ПВХ ТОВ «Карпатнафтохім», не функціонує значна частина виробництв по випуску КФК/КФС, фенольних смол, ППУ, ПА тощо.

Водночас у другій половині березня та квітні 2022 р. в Україні відновила свою роботу частина виробництв по випуску кабельного ПВХ-пластикату, яка зорієнтована у значній мірі на експортні поставки.

Виробництва по випуску виробів із пластмас (в секторі станом на початок квітня 2022 р. зареєстровано близько 3800 юридичних осіб) розміщені у більшості регіонів, однак близько 60% з них розміщені у м. Києві та Київській області, Харківській, Одеській та Дніпропетровській областях.

Основна проблема сектору – поставки сировини, оскільки сектор по випуску виробів із пластмас на 80% залежить від імпортних поставок.

### **Релокація виробничих потужностей в хімічній промисловості.**

Поки що невелика частина хімічних компаній здійснила релокацію своїх виробництв у більш безпечні регіони (менше 1%). Це, як правило, невеликі виробничі потужності, які можна фізично перемістити зі збереження своєї спеціалізації та профілю.

**Зміни у світовому хімпромі, які мають та матимуть значний вплив на національний хімпром (аналітика Cefic, IFA та ін.)**

(1) Повне чи часткове введення санкцій на імпорт вуглеводнів (нафта, ПГ) із РФ, збільшення компенсаційних поставок СПГ на європейський ринок замість поставок природного газу із РФ, посилена регіональна та частково світова диверсифікація джерел енергопостачання на фоні подальших коливань та невизначеності на світовому ринку вуглеводнів;

(2) Можливе зниження обсягів виробництва енергозалежної хімічної продукції в ЄС (зокрема, азотних сполук та добрив) через необхідність збалансування побутового, соціального та промислового споживання природного газу;

(3) Зниження в 2022 році обсягів світової торгівлі хімічною продукцією на 3-4% (по деяким експертним оцінкам, до 5%), зміна логістичних маршрутів та товарних потоків (насамперед, на ринку сировинних хімічних продуктів);

(4) Переділ світового виробництва та ринку добрив (кратний ріст світових цін на добрива, введення в ЄС річних квот на імпорт калійних та комплексних добрив з РФ, внесення США добрив до переліку життєво необхідних товарів, зміна логістичних маршрутів, консервація частини виробництв мінеральних добрив в Україні через воєнні дії);

(5) Скорочення інвестування у світову хімічну промисловість та відтермінування строків реалізації заявлених інвестиційних проектів, водночас збільшення хімічних парків, вільних економічних зон саме для хімічних кластерів (Індія, Китай, Туреччина, ОАЕ);

(6) Збільшення глобального інвестування в сучасні висотехнологічні дослідження та розробки в сегментах з високою добавленою вартістю та інноваційним потенціалом (насамперед, тонка та спеціальна хімія);

(7) Глибинні інфляційні процеси на більшості регіональних і секторальних хімічних ринків, ріст цін на ринках хімічної сировини та напівсировини, а також по ланцюжкам споживчого та промислового попиту;

(8) Посилення кліматичної нейтральності, впровадження низьковуглецевих технологій (декарбонізація) та реалізація низьковуглецевих проектів, збільшення виробництва та використання біопалива SAF (Sustainable Aviation Fuel);

(9) Реформування ВТО та зміна певних правил в сегменті хімічної продукції (пропозиції ICCA);

(10) Створення «міжнародного навігатора» – глобального сховища загальнодоступної інформації про хімічні речовини (стратегія SAICM);

(11) Зменшення використання пластикового пакування та переробка пластикових відходів (замкнутий цикл), загальна монетизація відходів

Таблиця 2.

**Регіональна структура виробництва хімічних речовин та хімічної продукції в Україні**

*Довідково: виділені жовтим кольором найбільш постраждалі області внаслідок воєнних дій.*

*Їх частка за кількістю господарюючих суб'єктів становить у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становить близько 49%, за обсягами виробництва – 41%; у виробництві гумових та пластмасових виробів відповідно 40% та 44,5%. Ці показники є орієнтовними та оціночними.*

| Вид КВЕД  | Області               | За кількістю п-в (дані за 2020 р.) |      | За обсягами товарного виробництва хімічної продукції (дані за 2020 р.) |      |
|---|-----------------------|------------------------------------|------|--|------|
|   |                       | Кількість п-в                      | %    | млрд. грн.   | %    |
| <b>КВЕД 20. Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (2567 підприємств, 83 млрд. грн.)</b> | м. Київ               | 488                                | 19%  | 8,35   | 10%  |
|   | Харківська обл.       | 294                                | 11%  | 4,33   | 5%   |
|   | Дніпропетровська обл. | 264                                | 10%  | 14,0   | 17%  |
|   | Київська область      | 171                                | 7%   | 9,3  | 11,2 |
|   | Львівська обл.        | 131                                | 5%   | 1,2  | 1,5  |
|   | Одеська обл..         | 122                                | 5%   | 3,2  | 3,9% |
|   | Рівненська обл..      | 116                                | 4,5% | 2,8  | 3,4% |
|   | Запорізька обл..      | 98                                 | 4%   | 3,2  | 3,8% |
|   | Вінницька обл..       | 85                                 | 3%   | 2,3  | 2,8% |
|   | Черкаська обл.        | 83                                 | 3%   | 5,2  | 6,3% |
|   | Хмельницька обл..     | 83                                 | 3%   | 0,4  | 0,5% |
|   | Житомирська обл.      | 80                                 | 3%   | 1,8  | 1,5% |
|   | Сумська область       | 72                                 | 3%   | 3,7  | 4,5% |
|   | Івано-Франківська     | 66                                 | 2,6% | 6,3  | 7,6% |
|   | Полтавська обл.       | 63                                 | 2,5% | 2,9  | 3,5% |
|   | Луганська обл.        | 54                                 | 2,1% | 4,1  | 4,9% |
| Інші області  | 297                   | 11%                                | 14,0 | 17%  |      |



|  |                       |     |      |       |      |
|--|-----------------------|-----|------|-------|------|
| <b>КВЕД 22<br/>Виробництво<br/>гумових та<br/>пластмасових<br/>виробів (4028<br/>підприємств, 65<br/>млрд. грн.)</b> | м. Київ               | 566 | 14%  | 6,6   | 10%  |
|  | Харківська обл.       | 607 | 15%  | 7,3   | 12%  |
|  | Дніпропетровська обл. | 380 | 9%   | 13,5  | 21%  |
|  | Київська область      | 315 | 7,8% | 10,9  | 17%  |
|  | Львівська обл.        | 230 | 6%   | 3,7   | 5,7% |
|  | Одеська обл..         | 288 | 7,1% | 2,8   | 4,3% |
|  | Рівненська обл..      | 72  | 2%   | 0,6   | 1%   |
|  | Запорізька обл..      | 135 | 3,3% | 1,2   | 1,8% |
|  | Вінницька обл..       | 101 | 2,5% | 1,16  | 1,8% |
|  | Черкаська обл.        | 89  | 2,2% | 0,9   | 1,4% |
|  | Хмельницька обл..     | 132 | 3,3% | 2,4   | 3,7% |
|  | Житомирська обл.      | 57  | 1,4% | 0,7   | 1%   |
|  | Сумська область       | 74  | 1,8% | 3,4   | 5,2% |
|  | Івано-Франківська     | 149 | 3,7% | 0,4   | 0,6% |
|  | Полтавська обл.       | 94  | 2,3% | 0,5   | 0,8% |
|  | Луганська обл.        | 52  | 1,3% | 0,2   | 0,3% |
| Інші області   | 687                   | 17% | 8,74 | 12,4% |      |

Розробник: Т.В.Ковеня (ДП Черкаський НДІТЕХІМ»